

СТАНОВИЩЕ

от д-р Енчо Тилев Тилев,
доцент в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,
Филологически факултет, Катедра по руска филология,

относно материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност *професор*
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,
по област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.1. Филология (Славянски литератури – полска литература)

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 96 от 11.11.2025 г., и в интернет страницата на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Славистика“ към Филологическия факултет, като единствен кандидат участва доц. д-р Димитрина Георгиева Костадинова-Хамзе от катедра „Славистика“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед № РД-22-48 от 9.01.2026 г. на ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност *професор* в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Славянски литератури – полска литература), обявен за нуждите на катедра „Славистика“ при Филологическия факултет.

За участие в обявения конкурс е подал документи **само един кандидат** – доц. д-р Димитрина Георгиева Костадинова-Хамзе, от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от доц. д-р Димитрина Георгиева Костадинова-Хамзе комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет и включва следните документи: молба до ректора за допускане до участие в конкурса; автобиография; диплома за висше образование с придобита образователно-квалификационна степен „магистър“ с приложение; диплома за образователна и научна степен „доктор“; диплома (свидетелство) за академична длъжност „доцент“; списък на научните трудове; научни трудове (копия на публикацииите); справка за съответствие с минималните национални изисквания; декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи; анотации на материалите по чл. 76. от ПРАСПУ (на български и английски език); самооценка на приносите; списък на цитиранията; удостоверение за трудов стаж; справки за учебната работа, научноизследователската и творческата дейност на кандидатката.

За участие в конкурса доц. д-р Димитрина Костадинова-Хамзе е представила общо **26 научни труда**, от които **1 монография** (*Измерения на съществуването в творчеството на Олга Токарчук*, Пловдив, 2026), **11 студии** и **14 статии**, част от които са отпечатани в чужбина или в издания, индексирани в световни бази данни. Както декларира кандидатката, представените материали не са използвани по-рано в други конкурси за академично израстване.

Кратки биографични данни

Димитрина Костадинова-Хамзе завършва през 1981 г. с медал за отличен успех 22. СОУ „Г. С. Раковски“ в София и получава висше образование със степен *магистър* в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, където следва специалността „Славянска филология“ (профил *полски език*). По време на обучението си в Софийския университет и след това тя участва в множество специализации в България и в чужбина, където задълбочава познанията си както по полски език, а така също и по чешки, унгарски, френски и португалски. През 1991 г. печели конкурс за редовна докторантура по теория на превода (нефинализирана успешно поради административни причини), а от 2011 г. е зачислена в докторантура на самостоятелна подготовка в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, където през 2016 г. придобива образователната и научна степен *доктор*. От 1995 г. Д. Костадинова-Хамзе е щатен преподавател в катедра „Славистика“ на същия университет, като постепенно израства до главен асистент (2019 – 2023 г.) и доцент (от 2023 г. до момента). От 2023 г. е и ръководител на катедра „Славистика“ в Пловдивския университет.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

Учебната дейност на доц. д-р Д. Костадинова-Хамзе е свързана изключително със специалността „Славистика“ в Пловдивския университет, където към 2025/2026 учебна година кандидатката чете лекции по пет задължителни дисциплини – *Теория на превода*, *Лексикология на полския език*, *Синтаксис на полския език*, *Стилистика на полския език* и *Прагматика на полския език*, и по избираемата дисциплина „Славянска фразеология“, а така също води занятия по практически полски език, по творческо писане и др. Общият хорариум на кандидатката за настоящата учебна година, съгласно удостоверението на декана на Филологическия факултет, е 810 часа, което многократно надхвърля необходимия минимум. Следва да се отбележи, че въпреки голямата си преподавателска натовареност Д. Костадинова-Хамзе се отличава със завидна научноизследователска продуктивност, което се вижда и от списъка с публикациите, представен за участие в процедурата.

Под научното ръководство на доц. Хамзе с отлична или много добра оценка в периода 2018 – 2022 г. са защитени три дипломни работи, а към момента тя е ръководител на други трима дипломанти, разработващи своите тези в областта на съпоставителната полско-българска фразеология. Димитрина Костадинова-Хамзе работи активно с колеги от чужбина (най-вече от Полша, но не само) по координирани от нея двустранни проекти,

участва в организацията на множество събития в Пловдивския университет или Полския институт в София.

Не мога да не споделя и добрите си впечатления от работата си с доц. Хамзе по време на организацията на „Паисиевите четения“ през 2025 г. и приноса ѝ за реализирането на проекта за финансиране на международната научна конференция. Тя е добронамерен и отзивчив колега, който има своя принос за развитието на полонистиката в Пловдивския университет и за утвърждаването на престижа на Филологическия факултет зад граница.

Съгласно представената от кандидатката справка, тя е участвала в над 150 научни форума – международни и национални, като за нуждите на настоящата процедура подробно описани са участията в 54 от тях. Д. Костадинова-Хамзе е носител на 46 национални или международни отличия за научни постижения; членува в две научни организации – Международната академия за наука и висше образование и Националната федерация по научна аналитика, а също и в Съюза на българските художници; член е на редколегията на сп. „Славянски диалози“, издание на Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

За участие в конкурса доц. д-р Д. Костадинова-Хамзе е представила 25 студии и статии, публикувани преди или след защитата на дисертацията ѝ и съответно на хабилитацията ѝ за доцент, като научните ѝ трудове свидетелстват за разностранните ѝ изследователски търсения. Много от публикациите се характеризират с интердисциплинарност и в тях е разгледан съответният обект на изследване през призмата на езиковедското, литературоведското, философското, психологическото или творческото начало. Такъв синкретичен подход може да се открие дори в езиковедските публикации на кандидатката, въпреки че традиционно лингвистиката се смята за значително по-консервативна наука в сравнение с литературознанието. Следва да се приеме обаче и широкозастъпваното днес в наукознанието схващане, че езикът не може да бъде предмет само на една наука – твърдение, което може да се отнесе и към литературознанието, чиято връзка с историята, културологията, философията и много други науки за човека е безспорна.

Сред публикациите с езиковедска тематика, представени за участие в процедурата, може да се очертаят две основни изследователски полета, в които кандидатката се фокусира – това са някои от най-сложните и поради това твърде спорни граматични абстракции и фразеологичният фонд на полския и българския език. Висшите лингвистични конструкции, които попадат в полезрението на Д. Хамзе, са модалността и падежът, като първия – модалността – тя разглежда още в свои публикации от края на 1990-те години и приема, че категорията е *протеична*, с холистична природа и твърде многолика, поради което и трудна за дефиниране в рамките на един-единствен подход към езиковите факти.

В статията, посветена на названията на падежните грамемии, Д. Хамзе обръща внимание на друг съществен проблем – на сложния характер на падежите, които в традиционните описания съвместяват по няколко твърде различни едно от друго граматични значения, и на названията на отделните грамемии, които са изцяло формулирани в рамките на гръко-римската лингвистична традиция и античните схващания за езиковите факти.

Предложените от Д. Костадинова-Хамзе решения и разсъжденията ѝ свидетелстват за способността ѝ да вниква в дълбините на трудно наблюдаемите факти и да ги интерпретира по своеобразен начин. Това личи и от публикациите на кандидатката, фокусиращи се върху полската и българската паремиялогия и дискутиращи актуалния въпрос за езиковото въплъщаване на опозицията *мъжско – женско* и свързаните с нея комуникативни стереотипи. На тези въпроси е посветена и монографията *Културата на пола в пословиците: върху материал от полската и българската паремиялогия* (2023 г.), представена от кандидатката като хабилитационен труд в предишна процедура.

Въпросът за пола и за отношенията между половете, за установените норми и тяхното нарушаване, за крайното противопоставяне на определени концепти, схващани като традиционни, по естествен път се открива и в изследователските търсения на Д. Костадинова-Хамзе, но вече в полето на литературознанието. На комичното в творчеството на полския писател Витолд Гомбрович е посветена дисертацията на кандидатката, като за целите на настоящата процедура тя е приложила няколко студии и статии от периода преди защитата на дисертационния труд, дискутиращи различни аспекти в произведенията на Гомбрович. Очевидно е вникването в идейната многопластовост на разглежданите творби, при което Д. Хамзе стига до съществените изводи, че чрез хомоеротичния модел, инкорпориран в създаденото от писателя, се цели преосмисляне на установените възгледи за света, а взривяването на еротичния канон се схваща като акт на обновление.

Във фокуса на останалите студии и статии стои творчеството на Бруно Шулиц, Еугениуш Ткачишин-Дицки, Ян Бжехва, Юлиуш Словацки и разбира се, Олга Токарчук. Обръщането към писатели от различни епохи, формирани в нехомогенни исторически, социални и културни условия, демонстрира способността на Д. Хамзе да очертае универсалното в творчеството на всеки един от тях и да открие индивидуалното като наратив и идейно-ценностна система. Тук отново може да се открият конфронтациите на концепти като *старо – ново, бащи – деца, сакрално – профанно* и много други. Вероятно може да се приеме, че творци като Бруно Шулиц, работещи в полето на повече от едно изкуство (ако приемем античното схващане за литературата и езика като изкуства), освен изобразителното, въплъщават и самата същност на Д. Хамзе като изследовател с толкова широки научни интереси.

За участие в процедурата е представена монографията *Измерения на съществуването в творчеството на Олга Токарчук* (Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2026, 232 с.). Изследването си, състоящо се от увод, пет глави и заключение, Д. Костадинова-Хамзе изгражда около интегративността: „Интегративността е спонтанен космически „рефлекс“, която се проявява и на Космично, и на човешко равнище, на човешко – в основните сфери на съществуването на субекта: психоменталната и творческата“ (с. 9 – 10); „Интегративността е всеобхватен и непрекъснат процес, който „се грижи“ за оцеляването и развитието на човечеството“ (с. 216). С помощта на когнитивно-психологическия, аналитично-прогностичния, сравнителния и интегративния метод Д. Хамзе се стреми да открие „интеграционните маршрути на битийностите, както и на отделните фрагменти на една и съща битийност, и да се покаже, че всички траектории се

засичат, акумулират обща енергия и стават илюстрация на всеобхватната интегративност (омниинтегративност) като хиперонимична категория“ (с. 10). За целта тя въвежда и свое понятие – *омниинтегрема* (вж. дефиницията на с. 10), с което назовава реалността в идейно-художествената перспектива на О. Токарчук.

Литературата е определена от Д. Хамзе като най-благоприятната среда за интегриране поради факта, че тя сама по себе си интегрира идентичности и предоставя възможността да се създават светове, срв.: „Литературата ни помага да се разпознаем в чуждите съществувания, назовава празните пространства между собствените ни опитности, мисли, емоции, свързва ги, придава им някакъв общ, цялостен смисъл и ги прави толкова убедителни, че в края на краищата ги взимаме за действителност“ (с. 17). В полето на литературата Д. Хамзе открива и реципрочната връзка между *автор* и *читател*, които взаимно се допълват (вж. с. 21). Върху творчеството на О. Токарчук са фокусирани и размишленията на авторката за фундаментални концепти като *Бог, емоции, любов, брак*, разгледани във втората глава.

Д. Хамзе отделя специално внимание и на пътуването като екзистенциална необходимост на човека, като изтъква, че в произведенията на О. Токарчук всички герои пътуват „в различни посоки, по различни начини и с различни средства – някои в мислите си, други фактически, събитийно“ (с. 108). При това са изведени и главните цели на пътуването: преместване в пространството и времето, пътуване към Себе си и към Другия, придвижване към възможните идентичности, движение от реално към мечтано и др. (с. 108). Именно в пътуването се открива и възможност за обединение на иначе непримирими същности. В рамките на изградената от Д. Хамзе концепция и времето, и сънят се схващат като омниинтегрими и сънят е интегратор на човешкото и животинското, на живота и смъртта (вж. с. 136). Смъртта, разбрана като „мост към друга, още непозната екзистенция“ (с. 148), също е един от интеграторите и е възприемана като обичайно състояние на времето. Съвсем логично и естествено, с оглед на досегашните размишления на Д. Хамзе, на пространството и неговия интегративен потенциал е посветена четвъртата глава в монографията, като пространството е определено като „изобразителното битие, параметричното „лице“ на Времето“, показващо го в различни ракурси (с. 160). Не по-малко любопитно е и тълкуването на гъбите като образи с полифункционалност в романите на О. Токарчук, където те може да vyplъщават идеята за живота, за смъртта, за дома, за пътуването във времепространството.

В обобщение ще подчертая, че монографията на Д. Хамзе е многопластов текст, в който изследователката сегментира силно своя обект на наблюдение, и в него тя успява убедително да открие водещите мотиви в богатото творчество на О. Токарчук. Наред с това изследването подтиква читателя да се обърне отново към произведенията на нобеловата лауреатка и да погледна на тях през една нова призма – достойнство на хабилитационния труд на кандидатката, което безусловно трябва да се изтъкне.

Справката за цитиранията на трудовете на Д. Костадинова-Хамзе показва, че изследванията ѝ са добре познати и ценени у нас и в чужбина, като при изискуеми 100 точки

кандидатката е представила двойно повече. Не са налице случаи на автоцитати или непосредствена връзка между цитираните и цитиращите публикации.

Представените материали за участие в процедурата са авторски разработки на кандидатката, не откривам в тях плагиатство и те затвърждават образа ѝ на изследовател със свое място в българската наука.

3. Критични забележки и препоръки

Предвид факта, че немалка част от термините в езикознанието и литературознанието на съвременен етап се оказват полисемантични – явление, което по-скоро има отрицателни страни, отколкото положителни, бих препоръчал в изследванията си (предимно в езиковедските) доц. д-р Димитрина Хамзе да уговаря употребата на такива термини (например термина *категория*), за да се избегне неправилната интерпретация и да се осигури правилното разчитане на авторската концепция с оглед на различните школи и направления.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д-р Димитрина Георгиева Костадинова-Хамзе, отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на съответния Правилник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Кандидатката в конкурса е представила достатъчен брой научни трудове и в разработките ѝ има оригинални научни приноси, които са получили международно признание.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове и с оглед на анализа на тяхната значимост давам своята **положителна** оценка и препоръчам на научното жури да изготви доклад предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избор на доц. д-р Димитрина Георгиева Костадинова-Хамзе на академичната длъжност „професор“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Славянски литератури – полска литература).

27 февруари 2026 г.

Изготвил становището:

(доц. д-р Енчо Тилев)